

RECENZII ȘI PREZENTĂRI

Izvoarele Răscoalei lui Horea. Seria A. Diplomataria, vol. VII, Arhiva Militară. 1784-1785, București, Arhivele Naționale, 2001, 560 p.

Printr-o fericită întâmplare, *Izvoarele Răscoalei lui Horea - Seria A - Diplomataria*, volumul VII - *Arhiva Militară. 1784-1785* apare sub egida Arhivelor Naționale și cu sprijinul Ministerului Culturii și Cultelor, la un interval de 19 ani (1982) de la apariția primului volum din această serie și 8 ani de la ultimul (1993). Din seria A - *Diplomataria Izvoarele Răscoalei lui Horea* au apărut, până acum, șase volume, astfel:

Volumul I - *Izvoarele Răscoalei lui Horea, Seria A - Diplomataria. 1773-1784*; sub redacția lui Ștefan Pascu, *Premisele istoriei*, volum întocmit de Alexandru Neamțu și Costin Feneșan, București, Editura Academiei, 1982

Volumul II - *Izvoarele Răscoalei lui Horea, Seria A - Diplomataria, octombrie-decembrie 1784*; sub redacția lui Ștefan Pascu - editat de Alexandru Neamțu, Costin Feneșan, Cristina Feneșan, București, Editura Academiei, 1983

Volumul III - *Izvoarele Răscoalei lui Horea, Seria A - Diplomataria, decembrie 1784- aprilie 1785*; sub redacția lui Ștefan Pascu - editat de Alexandru Neamțu, Lelia Täuber, Ion Dordea, Volker Wollmann, București, Editura Academiei, 1984

Volumul IV - *Izvoarele Răscoalei lui Horea, Seria A - Diplomataria, mai 1785-decembrie 1785*; sub redacția lui Ștefan Pascu - editat de Alexandru Neamțu, Ion Dordea, Lelia Täuber, Volker Wollmann. A mai colaborat Ladislau Gyemant, București, Editura Academiei, 1986

Volumul V - *Izvoarele Răscoalei lui Horea, Seria A - Diplomataria, mai 1785-decembrie 1785*; sub redacția lui Ștefan Pascu; autori: Mihai Cerghedeau, Ladislau Gyemant, Vasile Ionaș, Viorel Vânătoru, București, Editura Academiei Române, 1990

Volumul VI - *I. Protocolul Comitatului Hunedoara unit cu Comitatul Zarand, 9 septembrie 1784 -29 decembrie 1785. II. Comitatul Hunedoara unit cu Comitatul Zarand, 16 decembrie 1784 - 29 decembrie 1785*; sub redacția lui Ștefan Pascu; autori: Mihai Cerghedeau, Ladislau Gyemant, Vasile Ionaș, Viorel Vânătoru, București, Editura Academiei, 1993.

Volumul VII - *Seria A - Diplomataria, Arhiva Militară. 1784-1785* - publicat de prof. dr. Costin Feneșan, la Arhivele Naționale ale României, București, 2001, cuprinde actele așa numitei Arhive Militare, după cum a fost denumită în mod convențional. Din cele 313 documente (originale, concepte, copii) cuprinse în acest volum 241 sunt în limba germană, 62 în limba latină, 9 în limba maghiară, 1 în limba română, care, după cum menționează și autorul, au făcut parte din fondul de arhivă al Comandamentului Militar General al Transilvaniei, fiind constituite într-o colecție de sine stătătoare în prima jumătate a secolului trecut sub denumirea de „Documente Vieneze”. Documentele se păstrează în prezent la Direcția Județeană Cluj a Arhivelor Naționale, în „Colecția de documente și manuscrise”.

Documentele din fondul Comandamentului Militar General al Transilvaniei provin de la autoritățile militare centrale și locale ale Marelui Principat, de la autoritatea militară supremă a Monarhiei habsburgice (Consiliul Aulic de Război) și din schimbul de corespondență al acestora cu autoritățile civile (mai cu seamă Guvernul Transilvaniei).

Din prezentul volum, 18 documente sunt adresate, de către Guvernul Transilvaniei, Comandamentului Militar General al Transilvaniei.

Începând din 21 octombrie 1784 și până în 4 ianuarie 1785, Guvernul Transilvaniei informează și aduce la cunoștința Comandamentului Militar General al Transilvaniei despre: starea de tulburare existentă în rândul populației din părțile Hunedoarei și Zarandului (doc. 23); izbucnirea răscoalei în Comitatul Hunedoara unit cu Zarandul, solicitând trimiterea de trupe pentru împiedicarea extinderii acțiunii răsculașilor (doc. 31); acordarea urgentă de ajutor pentru liniștirea tulburărilor din Comitatul Hunedoara (doc.37); extinderea ariei cuprinse de Răscoala de sub conducerea lui Horea și modul de dispunere a trupelor trimise împotriva răsculașilor (doc.38); solicitarea unor dispoziții necesare instruirii funcționarilor provinciali care colaborează cu unitățile militare trimise împotriva răsculașilor (doc. 43); ridicarea la arme a nobilimii și comunităților libere – pentru a lupta alături de armată împotriva răsculașilor – pericolul de extindere a răscoalei (doc.58); inoportunitatea înțelegerii cu răsculașii până când aceștia nu depun armele; intenția de tipărire în limba română a unei patente guberniale – argumentează respingerea cererilor formulate de răsculași privind eliberarea din iobăgie, a militarizării, a eliberării celor condamnați, participanți la revolta de la Câmpeni (1782) și a plângerilor formulate împotriva funcționarilor de comitat și camerali (doc.95).

Totodată, Guvernul Transilvaniei se plânge că insurecțiunea nobilimii are loc fără ordinul și știrea sa, că despre dificultățile cu care este acordat ajutorul militar, datorită drumurilor impracticabile și a răspândirii trupelor, despre ordinul dat unităților din subordine privind sistarea ridicării la arme a nobilimii (doc. 104). Guvernul Transilvaniei protestează pe lângă Comandamentul Militar General al Transilvaniei împotriva locotenent-colonelului Karp, care, fără a pedepsi, a eliberat la Hunedoara un mare număr de răsculași luați prizonieri (doc. 109); comunică ordinul Cancelariei, Aulice ungaro-transilvănene privind modul de procedere împotriva răsculașilor și pe lângă cererea adresată Curții de a trimite din Ungaria în Transilvania 2 regimente ca trupe de întărire; solicită opinia Comandamentului în privința celor cuprinse în patenta gubernială ce urmează să fie adresată răsculașilor (doc. 120); informează despre atacarea unor oficii tricesimale de către răsculași și solicită măsuri grabnice de siguranță din cauza extinderii zilnice a răscoalei (doc. 125); cere intervenția împotriva răsculașilor, folosind la nevoie și forța, pentru restabilirea ordinii și securității publice, tulburate de acțiunile românilor (doc.135); comunică ordinul imperial prin care se dispune ca răsculașii luați prizonieri să nu fie eliberați, pentru a afla știri despre răscoală și conducătorii acesteia astfel nu li se va mai aplica procedura marșială (doc.140); patenta gubernială de amnistie (doc.160) și textul patentei guberniale de amnistie (doc. 161). Ultimele trei documente ale Guvernului către Comandamentul Militar General al Transilvaniei se referă la raportul șefului gubernial Michael von Brukenthal, trimis în calitate de comisar în zona răscoalei, și proiectul său de dislocare a unităților militare în zona Munților Apuseni (doc. 213); trimiterea comisarului provincial suprem, contele Kemeny Farkas, la Alba Iulia pentru a colabora cu generalul Pfefferkorn - la măsurile legate de dislocarea trupelor în regiunea răscoalei (doc. 122) și la ordinul dat Tablei continue a comitatului Alba pentru reluarea târgurilor săptămânale de la Zlatna și Abrud (eliberarea de permise locuitorilor care n-au fost suspectați de participare la răscoală); asigurarea aprovizionării cu alimente a populației din regiunile de munte și ordinul dat tablelor comitatelor Hunedoara, Alba și Cluj de a colabora cu armata la recuperarea bunurilor înstrăinate în timpul răscoalei (doc. 259).

La rândul său, Comandamentul Militar General al Transilvaniei trimite, în perioada 4 noiembrie 1784 - 4 ianuarie 1785, un număr de 15 documente referitoare la comunicări, opinii, solicitări, planuri de acțiune, de dislocare, măsuri ș.a. Astfel, Guvernul este informat despre măsurile ordonate trupelor de sub comanda locotenent-colonelului Karp și a maiorului Stojanich pentru acțiunile din comitatul Hunedoara și Valea Hațegului; locotenent-colonelul Karp urmând să concentreze unități de infanterie și cavalerie în comitatul Hunedoara, să le pună la dispoziția maiorului Stojanich, care să intervină cu trupele puse la dispoziție împotriva răsculaților, doar la cererea autorităților civile (doc. 32); de măsurile privind deplasarea unor unități militare în Zarand, Hunedoara și Zlatna în vederea izolării ariei în care a izbucnit răscoala și de trimiterea unor emisari speciali în vederea îndrumării la liniște a populației răsculate (doc. 42) să-și exprime opinia privind deplasarea în zona Sebeș - Deva - Orăștie a două divizioane de husari - Regimentul Leopold Toscana - staționate la Rupea și Nocrich (doc. 50); de trimiterea de la Bistrița a două divizioane din regimentul „Franz Gyulay” și a unei companii de husari secui din districtul Făgăraș, la Mediaș - și de asigurarea cazării și subzistenței necesare acestor trupe (doc. 56).

De asemenea, Comandamentul Militar General al Transilvaniei își exprimă opinia privind caracterul incoerent al acțiunilor răsculaților, față de împrejurările militare existente și menționează că nu se impune insurecționarea nobilimii și a comunității libere decât în capul unei răscoale generalizate a românilor, aceste forțe urmând a acționa numai până la momentul intervenției trupelor regulate (doc. 61) și trimite raportul locotenent-colonelului Schulz despre tratativele duse la Tibru cu răsculații, solicitând punctul de vedere al acestuia în privința cererilor formulate (doc.91); ordonă locotenent-colonelului Karp trimiterea unui raport privind eliberarea răsculaților luați prizonieri (doc. 121); anunță sosirea unităților de infanterie de la Mediaș, Nocrich și din Țara Făgărașului și solicită desemnarea de către Guvernul sau Tezaurariat a unui comisar, pentru însoțirea trupelor imperiale în timpul ofensivei care se pregătește împotriva răsculaților pe domeniul Zlatnei (doc. 130). Guvernul Transilvaniei este rugat să intervină pe lângă Magistratul orașului Sibiu în vederea solicitării cetățenilor orașului de a asigura paza la porțile cetății în locul militarilor celor două-trei companii din regimentul „Orosz”, militari ce vor fi trimiși generalului Pfefferkorn ca întărire împotriva răsculaților; totodată, s-a ordonat aducerea la Sibiu a unui batalion din regimentul 2 secuiesc pentru înlocuirea trupelor aflate în Munții Apuseni (doc. 172); solicită opinia Guvernului privind oportunitatea înștiințării răsculaților asupra numirii Comisiei de investigare sub conducerea contelui Jakovich; până la primirea răspunsului, trupele imperiale vor folosi forța împotriva românilor răsculați (doc. 179); ordonă generalului Pfefferkorn să-și mute cartierul general la Alba Iulia, considerând oportună și mutarea comisarului gubernial Michael von Brukenthal la Alba Iulia și asigurarea aprovizionării corespunzătoare a armatei pe timpul ofensivei generale împotriva răsculaților (doc. 181). Printre ultimele documente din această grupare de corespondență - se comunică intenția de deplasare la Cojocna - Cluj a unui escadron de dragoni din regimentul Savoia, staționat la Reghin, și necesitatea asigurării subzistenței acestuia (doc. 204), planul de acțiune imediată și de viitor împotriva răsculaților (doc. 206); intențiile privind activitatea trupelor dislocate în Munții Apuseni, pentru a lichida „ceata” principală a răsculaților, pentru a menține liniștea pe timpul iernii și pentru împiedicarea reizbucnirii răscoalei; solicită instruirea

comisarului gubernial Michael von Brukenenthal și a comitelui suprem Kemény și opinia în privința incendiarii caselor din Munții Apuseni unde s-ar putea ascunde numeroși răsculați (doc. 214) și în 4 ianuarie 1785 - măsurile ordonate generalului Pfefferkorn pentru paza lui Horea și Cloșca, deținuți la Alba Iulia; recompensarea bănească a militarilor care au participat la prinderea lui Horea și Cloșca; ordin către generalul Sturm privind deplasarea a șase companii de infanterie din regimentul De Vins - sub comanda unui ofițer de stat-major, în localitățile Hălmagiu, Brad, Baia de Criș, Abrud, Câmpeni (doc. 256).

O altă categorie de documente incluse în prezentul volum sunt un număr de 18 rapoarte adresate de Comandamentul Militar General al Transilvaniei către Consiliul Aulic de Război în perioada 9 noiembrie 1784 - 4 ianuarie 1785. Primul raport se referă la măsurile luate pentru împiedicarea extinderii răscoalei românești și încercarea de pacificare prin mijloace nonviolente (doc. 59); apoi la cele luate în vederea restrângerii ariei de desfășurare a răscoalei românești și ordinul dat generalului Pfefferkorn în vederea apărării orașului Alba Iulia și a ținutului înconjurător, menținerea controlului asupra liniei Mureș-Șibot-Alba Iulia, împiedicarea răsculaților să pătrundă din Valea Hațegului, din părțile Devei și Hunedoarei; încercarea de pacificare a ținuturilor cuprinse de răscoală printr-un comportament pașnic, recurgerea la forță numai în cazuri extreme; se deplânge executarea celor 44 de răsculați prizonieri la Deva; intenția de a nu mai preda răsculații prinși de armată autorităților civile - asigurarea unei proceduri judecătorești legale; s-a respins ca nefondată insurecționarea nobilimii; dispoziții privind deplasarea de unități militare de acoperire a centrelor miniere Zlatna și Hunedoara și Oficiul sării de la Partoș (doc. 76). Raportul privind întrevederea locotenent-colonelului Schulz cu răsculații prezintă și atitudinea Guberniului față de cererile formulate de aceștia și instrucțiunile privind procedura pentru întrevederea fixată pe 19 noiembrie; datorită măsurilor luate de locotenent-coloneii Karp și Ott s-a restabilit liniștea în Valea Hațegului și într-o mare parte a localităților din comitatele Hunedoara și Alba (doc. 96) și pregătirile în vederea tratativelor cu răsculații; se expun măsuri în eventualitatea eșuării acțiunii de pacificare; se subliniază efectul nefast al insurecției nobiliare și nu s-a socotit a fi necesar apelul la ajutoare din partea Comandamentului General Ungar și a Consiliului Aulic de Război (doc. 113); în continuare, se consideră a nu fi necesară punerea în marș a regimentului de Vins și Württemberg, deși guvernatorul Brukenenthal insistă pentru aducerea acestora și propune ca trupele de linie aflate în Transilvania împreună cu unitățile de graniță să fie redistribuite, pentru ca în fiecare comitat să fie forțe suficiente (doc. 114); se iau măsuri pentru a duce la îndeplinire ordinul imperial din 15 noiembrie și pornirea ofensivei împotriva răsculaților în jurul datei de 1 decembrie (doc. 138), și în vederea supravegherii lui Salis și Mihail Popescu, considerați printre capii răscoalei - deși prezentarea știrilor se socotește a fi nefondată, ci doar o încercare a Guberniului de a masca adevăratele cauze ale răscoalei (doc. 158). Se raportează că s-au concentrat trupe în vederea ofensivei împotriva răsculaților, expunându-se dificultățile întâmpinate datorită terenului și a sistemului de comunicații al răsculaților; se intenționează atragerea lui Horea și Cloșca într-o cursă cu ajutorul popii Petru din Câmpeni; se afirmă că răscoala n-ar avea drept cauză conscrierea militară ci doar dorința poporului de a scăpa de iobăgie și asuprirea domnilor de pământ (doc. 159); se amână ofensiva

generală și concentrică abia după sosirea tuturor unităților militare deoarece răsculații au poziții strategice foarte bune și bine organizate (doc.171). În urma patentei guberniale de amnistie (30 nov.), declanșarea ofensivei generale împotriva răsculaților din Munții Apuseni a fost oprită (doc. 190); detașamentele imperiale înregistrează progrese prin înaintarea concentrică pentru înconjurarea cetei principale a răsculaților, condusă de Horea; se socotește inevitabilă recurgerea la forță (doc.194); au loc ciocniri între detașamentele locotenent-colonelului Kray cu răsculații, între Mihăileni și Buceș, și a locotenent-colonelului Schulz, între Mogoș și Câmpeni. Obiectivul principal al luptelor din Munții Apuseni privind izolarea cetei principale a răsculaților, atacarea și împrăștierea acesteia (doc. 199). Se emite patenta gubernială de amnistie, dar fără efect asupra cetei principale de răsculați (12000 – 14000) (doc.203). Se raportează și emit planurile viitoarelor operațiuni militare, pentru lichidarea ultimului focar de rezistență a răsculaților (doc. 217) și se iau măsuri preconizate pentru subzistența trupelor de sprijin aflate în marș din Banat (doc. 218).

Comandamentul Militar General al Transilvaniei raportează Consiliului Aulic de Război măsurile luate în vederea prinderii lui Horea și a prietenilor săi, a restabilirii ordinii în zona (doc. 224) de desfășurare a răskoalei; planul de dislocare a unităților imperiale pe timpul iernii (doc.228). În ultimul raport înaintat cu data de 4 ianuarie 1785, se menționează că Horea și Cloșca au fost prinși. Recomandă pentru recompensare pe locotenent-colonelul Kray și generalul Pfefferkorn pentru serviciile aduse (doc. 255).

Coroșonela dintre Consiliul Aulic de Război și Comandamentul Militar General al Transilvaniei cuprinde 21 de ordine emise în perioada 12 noiembrie 1784 - 14 martie 1785 și care se referă la punerea la dispoziție a regimentelor de Vins și Württemberg pentru a fi folosite la operațiuni împotriva răsculaților (doc. 73); ordin de introducere a legii marțiale fără crușare împotriva răsculaților (doc. 75); numirea contelui Jankovich în fruntea comisiei imperiale de anchetă pentru investigarea cauzelor răskoalei și propuneri privind recompensarea militarilor distinși în operațiunile împotriva răsculaților (doc. 107); se critică încălcarea ordinelor privind efectuarea conscripției militare și ordonă raportarea de informații în această privință prin interogarea răsculaților luați prizonieri (doc. 108); ordin privind raportul asupra măsurilor de supraveghere a presupușilor conducători ai răskoalei românești – Salis și Mihail Popescu (Popesky) (doc. 119).

Alte ordine se referă la deplasarea a două companii din regimentul „Orosz” în părțile Zarandului și Hunedoarei (doc. 137); întocmirea de situații statistice privind numărul militarilor și nobililor uciși în timpul răskoalei (doc. 229); ordin privind raportarea dacă batalioanele de la Timișoara și din regimentul „Franz Gyulay”, adus din Galiția, sunt suficiente (doc. 241); ordinul de retragere din Transilvania a trupelor comandate de generalii Sturm și Koppenzoller (6 ianuarie 1785) (doc. 276); lăsarea la vatră a trupelor grănicerești (doc. 277); instruirea corespunzătoare a ofițerilor care primesc plângeri ale locuitorilor împotriva nobililor și domnilor de pământ – evitarea de referiri verbale cu urnări negative (doc. 286); se transmite modul de recompensare a participanților la prinderea lui Horea și Cloșca (doc. 292), ordin de supraveghere a populației românești, dar mai cu seamă a nobilimii maghiare și a națiunii secuiești (doc. 295); deplasarea în localitățile sedii ale Tablelor continue a câte unui detașament (doc. 301); lista localităților sedii ale Tablelor continue (doc. 302); pedepsirea celor ce pun la

dispoziția nobilimii arme din arsenalul militar (doc. 303); concentrarea regimentelor de cavalerie din provincie în localitățile sediu de tablă – în cazul izbucnirii unor tulburări (doc.305); măsuri împotriva organizării de acțiuni paramilitare ale nobilimii (doc.307); nemulțumirea împăratului Josif al II-lea privind inițiativa neautorizată de a fi înmănat, în cadrul unei acțiuni solemne, premiile cuvenite celor care au participat la prinderea lui Horea și Cloșca (doc. 309). măsuri de supraveghere a unor eventuale întâlniri secrete în localitățile din zona de desfășurare a răscoalei (doc. 310); se cer relații despre presupusa căpetenie Fârțală și se comunică modul cum au fost răsplătiți pentru serviciile din timpul răscoalei – popa Ioan din Țebea și comunitatea sătească (doc. 313).

În Studiul introductiv, autorul prezintă succint desfășurarea evenimentelor cu toate implicațiile și repercusiunile sale, cu explicații rigurose științifice și argumentate.

La evaluarea documentelor de la autoritățile militare centrale și locale cât și la cele provenite de la ofițeri superiori și inferiori se constată că, față de cele provenite de la autoritățile civile, acestea se concentrează asupra relatării evenimentelor și a măsurilor militare ce se impuneau în legătură cu situația creată.

Documentele din volumul de față, pe lângă cele de la autoritățile militare, se referă la situația tensionată din părțile Hațegului, Hunedoarei, Zarandului, la domeniul fiscal al Zlatnei, la anularea conscripției militare, la cererile iobagilor pentru ușurarea obligațiilor de robotă și a taxelor domeniiale, la insurecționașii nobililor, amplexarea răscoalei și constituie o sursă de documentare pentru specialiștii avizați, care au astfel prilejul și posibilitatea să studieze și interpreteze documentele prezentate.

Indicii, antroponimic și toponimic, au fost întocmiți de Ioan Dordea, cunoscut ca autor la volumele III și IV din aceeași serie A – *Diplomataria – Izvoarele Răscoalei lui Horea*.

ELISABETA MARIN

***Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri.
Guvernarea Ion Antonescu,
vol. V (octombrie 1941- ianuarie 1942),
București, Arhivele Naționale, 2001, 790 p.***

Volumul V din *Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri. Guvernarea Ion Antonescu*, (octombrie 1941- ianuarie 1942), întocmit de Marcel-Dumitru Ciucă și Maria Ignat, este o carte-document de o valoare excepțională și extrem de utilă pentru analiza guvernării controversatului mareșal Ion Antonescu.

Cele 33 de stenograme și comunicate, incluse în lucrare, abordează o problemă diversă, de la lucrări agricole, aprovizionarea populației, forță de muncă, nivel de trai, materii prime, prețuri, speculă, evaziuni, electrificare etc. până la azilul de noapte și tot felul de probleme care, poate, nu era chiar necesar să fie discutate la acel nivel, în contextul în care țara se afla în război, iar armata se depărta tot mai mult de granițele țării. Din acest punct de vedere, surprinde faptul că problemele mari ale țării – politică externă, operații militare etc. – nu au fost discutate în guvern decât din când în când, Ion Antonescu informând doar despre asemenea aspecte din viața statului. Și probleme de asemenea natură, cu mari implicații pentru țară, au existat în perioada la care se referă volumul (instituirea stării de război cu Statele Unite și Marea Britanie, chiar dacă a fost formală, promisiunea făcută lui Hitler în ceea ce privește angajarea armatei române în

campania anului 1942 etc.). Acestea au fost soluționate direct de Ion Antonescu, care și-a asumat și întreaga responsabilitate. În unele situații a înregistrat succese, de multe ori a greșit, consecințele fiind grele pentru întreaga țară.

Lectura stenogramelor confirmă faptul că Ion Antonescu și-a asumat un rol decisiv în administrarea și gospodărirea statului, considerându-se „un dictator”, care conducea „statul militarist” fără Constituție, Parlament sau partide politice. Luările sale de cuvânt s-au transformat, de cele mai multe ori, în ordine, directive și instrucțiuni pe care miniștri le aprobau, de regulă, fără comentarii.

Meritul volumului constă și în faptul că autorii au publicat stenogramele integral, cititorul putând să-și facă o părere obiectivă despre problemele abordate în ședințele Consiliului de Miniștri, despre luările de cuvânt ale lui Ion Antonescu, fără îndoială figura centrală a guvernării sale.

Astfel, în ceea ce privește mult controversata concepție antisemită a mareșalului, lectura cărții evidențiază clar faptul că Ion Antonescu a luat măsuri dure în special împotriva evreilor din Moldova, Basarabia și Nordul Bucovinei (pe care i-a considerat neloiali statului român în momentele dramatice pentru țară din 1940), chiar dacă a cerut deseori ca în Transnistria „acești oameni să fie tratați ca oameni” (p. 319 din volum). Deși de cele mai multe ori s-au invocat starea de război și atentatele teroriste efectuate asupra militarilor români, cel mai reprezentativ fiind cel de la Odessa, în octombrie 1941, când comandamentul Diviziei 10 infanterie a fost aruncat în aer de teroriști rămași neidentificați, fiind uciși circa 80 de militari români, măsurile represive ordonate de Ion Antonescu au fost extrem de dure. La fel de dur a fost și ordinul dat guvernatorului Transnistriei, prof. Gheorghe Alexianu, în ședința Consiliului de Miniștri din 16 decembrie 1941: „Bagă-i în catacombe, bagă-i în Marea Neagră, dar scoate-i din Odessa. Nu vreau să știu nimic. Poată să moară o sută, poate să moară o mie, poată să moară toți, dar nu vreau să moară nici un funcționar român” (p.463). Și exemplele ar putea continua.

Lectura cărții relevă, așa cum este normal, pozițiile adoptate de mareșal în alte probleme esențiale ale statului și poporului român în acea perioadă. Merită, din acest punct de vedere, a fi reținută concepția lui Ion Antonescu privind relațiile economice cu Germania, cu atât mai mult cu cât la procesul din mai 1946 mareșalul a fost acuzat că a făcut din România o colonie germană. Din volum rezultă clar, din acest-punct de vedere, faptul că în numeroase rânduri mareșalul a cerut colaboratorilor săi apropiați să nu depășească litera și spiritul acordurilor cu germanii, arătând că pierderile românești în relațiile economice cu aliatul german s-au datorat „dezorganizării și lipsurilor noastre”. Referindu-se la principiile relațiilor cu Reichul, mareșalul cerea să nu se înstrăineze fondul avuției naționale, iar pătrunderea capitalului german în întreprinderile românești să nu se facă decât cu aprobarea guvernului român (p. 413). Luând atitudine hotărâtă împotriva celor ce puneau comisionul mai presus de interesul național, Ion Antonescu atrăgea atenția: „Nimic din Țara Românească nu se dă pe gratis (p. 458) ... Eu contribuî la această alianță cu maximum din ce pot însă totul are o limită și această limită este: satisfacerea, în primul rând, a intereselor Neamului Românesc”. (p. 572) ... „Nu suntem în timpul capitulațiilor. Ori suntem o țară liberă și ne apărăm drepturile așa cum trebuie, ori dacă nu, un alt conducător, nu mareșalul Antonescu, pentru că eu nu fac neamului astfel de servituți și ofense ... Nu se poate ca Neamul Românesc să se ruineze numai ca să fac plăcere domnului Clodius, domnului Răsmeriță și altora. Eu i-am spus domnului

Neubacher: Nu stau la locul acesta să fiu conducător de stat ca să execut dispozițiile altora. Mai bine să vină altul ... Nu se salvează un stat cu plecaciuni ca pe timpul turcilor și fanarioșilor, un stat se salvează cu mândrie, cu apărarea drepturilor lui și prin forța lui” (p. 575).

Convins că ceea ce constata cu durere în timpul inspecțiilor făcute în țară nu se putea eradica doar prin vorbe și angajamente, Ion Antonescu a cerut, și deseori a impus, sancționarea celor care nu respectau legea. „Legi – atenționa el – avem destul de drastice, dar nu sunt aplicate. Avem controlori, dar ei sunt de convență cu tâlharii ... Fie marele negustor, fie unul mai mic, dacă este necinstit trebuie să fie trimis imediat în lagăr și atunci veți vedea cum se pune capăt tuturor tâlhăriilor” (p. 98). Pentru Transnistria a cerut să se aplice „principiul pumnului” (p. 201), în caz de recidivă fie „pedepsiți cu moarte” (p. 236), iar hoșii să fie „marcași pe frunte cu titlul de hoș” (p. 237). Cu un alt prilej atenționa: „Sunt hotărât să împuşc vinovații. Am să devin din această cauză criminalul acestei nații. Împuşc pe toți vinovații. Merg chiar deasupra legilor, fiindcă nu se mai poate să trăim așa ... Băgăm la pușcărie toți găinari, dar tâlharii mari, care au furat sutele de milioane, aceștia stau pe stradă ... Poate să fie general, poate să fie și fratele meu, și tatăl meu, nu mă interesează” (p. 323). Cunoscând amploarea evaziunilor de tot felul, mareșalul mai arăta: „Este o tendință permanentă și foarte persistentă a tuturor să scape de orice fel de taxe sau impozite către stat, invocând fel de fel de motive, iar în schimb să profite cât mai mult” (p. 480). Uneori supărarea îl făcea să exagereze și chiar să devină nedrept cu semenii săi, afirmând: „Românul nu este în stare decât să se facă funcționar, să bea cafea și să citească ziare la birou” (p. 574).

Cu convingerea că o succintă semnalare a unui volum de excepție în istoriografia română, care va avea un merit esențial în mai buna cunoaștere a epocii mareșalului Ion Antonescu, nu poate cuprinde multitudinea de date și informații inedite incluse în stenograme, ficit pe autori și instituția în care aceștia lucrează cu știință și conștiință.

ALESANDRU D. DUȚU

Arhive personale și familiale. Repertoriu arhivistic,
vol. I, București, Arhivele Naționale, 2001, 368 p.

Principală preocupare a Arhivelor Naționale, încă de la înființarea lor, în urmă cu mai bine de 170 de ani, a fost aceea de a aduna cele mai valoroase documente privitoare la trecutul patriei, aflate la diverși deținători. Slujitorii Arhivelor Naționale și-au îndreptat atenția asupra a ceea ce au constituit, încă din vremea aceea, colecțiile documentare din arhivele create de anumite familii sau personalități ale timpului, care au avut un rol important în viața politică, socială, științifică sau artistică. Cunoscute mai târziu ca „Arhive personale și familiale”, acestea reflectă, prin documentele pe care le conțin, evoluția unor familii ce au avut un rol major în istoria formațiunilor statale de pe actualul teritoriu al României, și nu numai. Continuând tradiția înaintașilor, generații de arhiviști au adus în depozitele Arhivelor Naționale din întreaga țară numeroase fonduri și colecții arhivistice de la diversele personalități ale timpului. De-a lungul a mai bine de un veac și jumătate, s-a constituit un deosebit de valoros tezaur documentar, atât în depozitele

Arhivelor Naționale Centrale cât și la nivel teritorial. Valoarea documentelor, pe care le conțin aceste arhive personale și familiale, se reflectă an de an prin numărul tot mai mare de cercetători care apelează la ele în demersul lor pentru scrierea istoriei naționale. Marele număr al acestor arhive a impus necesitatea ca, la nivelul întregii țări, să se realizeze un instrument de lucru care să prezinte în mod coerent și totodată profesionist arhivele personale și familiale. Așa s-a născut ideea de a se alcătui un repertoriu arhivistic, un instrument modern menită a oferi cercetătorului, și nu numai, informațiile necesare despre creatorul fondului și valoarea documentelor pe care le conține acesta.

Cartea, datorată colegei noastre Filofteia Rînzîș apărută în toamna anului 2001, sub egida Arhivelor Naționale ale României și cu sprijinul Ministerului Culturii și Cultelor, se constituie într-un repertoriu deosebit de valoros în prezentarea fondurilor și colecțiilor particulare aflate în depozitele arhivelor din întreaga țară.

Pentru început, primul volum apărut cuprinde informații despre arhivele familiale și personale păstrate în depozitele Direcției Arhivelor Naționale Istorice Centrale, ale Direcției municipiului București a Arhivelor Naționale, precum și din județele: Alba, Arad, Argeș, Bacău, Bihor, Bistrița-Năsăud, Botoșani, Brașov, Brăila, Buzău, Caraș-Severin, Constanța și Covasna.

Arhivele personale și familiale aflate în depozitele Arhivelor Naționale din întreaga țară se constituie într-un prețios izvor de cunoaștere a istoriei naționale. Familii importante, cu un rol deosebit în viața social-politică și culturală a țării, și-au dat spre păstrare, la Arhivele Naționale, arhivele lor familiale sau personale, altele au fost achiziționate, cu un mare efort financiar. Documentele păstrate în aceste arhive sunt deosebit de importante și datorită rolului pe care unele din aceste personalități l-au avut în viața politică și culturală a țării. Mulți dintre ei și-au adus contribuția la dezvoltarea științei și culturii naționale. Informațiile cuprinse în aceste arhive familiale și personale vin să întregască în mod fericit celelalte informații care se găsesc în actele oficiale ale timpului. Nu de puține ori în ele se regăsesc o serie de acte oficiale provenite de la instituțiile în care aceste persoane au activat și în care au avut un rol deosebit.

Clasate pe direcțiile județene ale Arhivelor Naționale unde se păstrează aceste arhive, autoarea le-a ordonat apoi, în cadrul acestora, în ordine alfabetică, după numele familiei sau al persoanei care a creat arhiva respectivă. Sunt oferite informații despre anii extremi ai creatorului sau ai familiei respective. Nu sunt neglijate și alte aspecte, cum ar fi anii extremi ai documentelor cuprinse în fondul respectiv, numărul unităților de păstrare, al inventarului și, acolo unde a fost cazul, s-au enumerat și limbile în care au fost scrise majoritatea documentelor.

Autoarea și-a propus ca metodă de lucru ca la fiecare din prezentările arhivelor și familiale să ofere o scurtă biografie a familiei sau persoanei care a creat arhiva, scoțând în relief cele mai reprezentative documente aflate în fond. Numai parcurgerea acestor scurte prezentări și creează cercetătorului o oglindă impresionantă a bogăției documentelor ce se află în fonduri, documente provenind de la marii dregători ai țărilor române, de la principalele instituții de stat ale celor trei state românești, sau de la cele mai importante societăți culturale, asociații profesionale și multe altele. Dar poate cel mai important câștig al arhivelor personale și familiale este bogata corespondență pe care aceste personalități au purtat-o de-a lungul timpului cu cele mai reprezentative personalități ale lumii științifice, culturale, academice, din țară și străinătate. Alături de

acestea găsim și manuscrisele diverselor lucrări științifice sau literare, memorii, manuscrise ale unor articole publicate în revistele și ziarele vremii, de multe ori aici se află toate manuscrisele, care au fost publicate sau nu, provenite de la unele periodice științifice sau literare, începând din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și până în prezent. Hărțile diferitelor bătălii istorice, ale diverselor orașe importante din țară și străinătate, hărțile topografice și cele cadastrale reflectă și ele evoluția spațiului geografic românesc și european. Nu în ultimul rând, este cazul să amintim că, începând de la apariția fotografiei, aproape în fiecare din arhivele familiale și personale găsim foarte multe fotografii care ajută la reconstituirea unei epoci cât mai autentice. Tot aici există și originale, de mici dimensiuni, ale unor opere artistice provenite de la artiștii vremii, mai ales atunci când cel în cauză a fost un mare colecționar sau a făcut parte din lumea artistică și literară.

Pentru a fi puși la curent cu ceea ce a însemnat efortul constituirii acestor arhive familiale și particulare, autoarea face o amplă investigație asupra genezei acestora, explicând, acolo unde se impunea, și terminologia arhivistică în vigoare, aceasta pentru a ușura și mai mult cercetătorului înțelegerea modului de constituire a acestor arhive și de abordare, în eventualitatea întreprinderii unei cercetări de amploare.

Acolo unde a fost cazul, la fiecare prezentare de arhivă familială sau particulară s-a prezentat și bibliografia de bază, un instrument util în cazul când se dorește aprofundarea tematicii despre o personalitate sau familie. Mai mult, la sfârșitul volumului este prezentată o bogată bibliografie asupra temei tratate, așa încât lucrarea de față capătă o și mai mare relevanță.

Pentru a ușura lucrul cu acest repertoriu, s-au întocmit un *Indice de arhive*, un *Indice antroponimic* și un *Indice toponomic*, instrumente care ajută foarte mult la identificarea personalității de care avem nevoie.

Sunt doar câteva argumente pentru care repertoriul arhivistic *Arhive personale și familiale*, vol. I, constituie un instrument arhivistic deosebit de util, îngăduind multor cercetători să se familiarizeze cu acest gen de arhive, conducând la o mai intensă folosire a izvoarelor istorice reprezentate de documentele cuprinse în aceste arhive.

La elaborarea volumului I al lucrării *Arhive personale și familiale. Repertoriu arhivistic* au colaborat: Florica Bucur, Natașa Popovici și Anuța Bichir, iar redactorul de carte este Ioana Alexandra Negreanu.

IOAN MUREȘAN

**Mihai Eminescu în documente de arhivă. Catalog,
București, Editura Ministerului de Interne, 2001, 208 p.**

Anul 2000 a marcat sfârșit de veac și de mileniu și pentru că trebuia să poarte un nume i s-a spus *Anul Eminescu*. De la Nistru pân' la Tisa, din dulcea Bucovină și până în luncile Dunării s-a vorbit și s-a scris despre poetul nostru național, de bine și de mai puțin bine. A fost omagiată munca unor ostenitori și diortositori întru frumosul eminescian: Dumitru Murărașu, George Călinescu, Augustin Z. N. Pop, Dumitru Panaitescu-Perpessicius, Dumitru Vatamaniuc, Petru Creția și mulți alții, dar, din păcate, s-au mai auzit și glasuri, care, în loc să aducă pietre pentru templul eminescian, au crezut că e momentul reducerii lui la cenușiul cotidian, la „demitizarea” omului și a artistului, uitând, fără voia lor, o reflecție amară a poetului într-una din *Scrisorile sale*: „Și deasupra tuturor va vorbi un mititel/ nu slăvindu-te pe tine, lustruindu-se pe el ...”.

Dar adevărații oameni de cultură și-au văzut de crezul lor sufletesc și au oferit celor interesați articole, studii, ediții în întregum, bibliografii. Printre aceștia se cuvine să-i pomenim și pe colegii noștri de la Arhivele Naționale din București și de la filialele din țară, care au conceput un util catalog de documente de arhivă despre Mihai Eminescu și familia sa.

Documentele, în număr de 1356, prezentate strict cronologic, cuprind anii 1806-1992 și se referă la membrii familiei Eminescu, începând cu părinții și frații poetului, informații deosebit de prețioase pentru cei ce și-au propus să deslușească ascendenții poetului.

Pentru cei care îl știau pe Eminescu un copil hoinar, atașat pe lângă o trupă de teatru în turneele ei prin țară, apoi un romantic întârziat, admirator al codrilor de aramă, al lacului singuratic și al pădurii de argint, un visător luceafăr rătăcitor care s-a aprins prea târziu și s-a stins prea devreme printre stelele ce mijeau să răsară, un îndrăgostit neînțeles numărând niște plopî fără soț, prezentul catalog ne înfățișează un om pătruns de simțul răspunderii profesionale, de ordine și claritate în tot ce a întreprins. Mă refer, în special, la un capitol mai puțin studiat din viața lui Eminescu, aceea de revizor școlar pentru județele Iași și Vaslui, funcție care l-a obligat să relateze în rapoartele adresate Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, cu obiectivitate și cu un ascuțit simț critic, situația din teren. Cităm din raportul adresat, la 5 septembrie 1875, din Iași, sus-pomenitei instituții: „Impresia generală care mi-au făcut-o școalele rurale din acest județ (e vorba de județul Vaslui – n.n.) au fost rea. Pretutindeni frecvență mică și incuria administrativă mare, pretutindeni sărăcia muncitorului agricol, mortalitatea adesea înspăimântătoare, greutăți publice și angajamentele de muncă născute din aceste greutăți, aproape insuportabile. Atât mediul social, cât și administrația fac ca școala să fie aproape un lucru de prisos. Nu cutez încă a mă pronunța asupra cauzelor acestei stări de lucruri, însă cred de pe acuma că ea nu se poate schimba decât printr-un alt sistem de dări și prin o organizare mai liberă a muncii”.

Fiind nevoit să părăsească și această muncă de teren, după o perioadă de convalescență dureroasă, în 1884 este numit, prin ordin al ministrului Cultelor și Instrucțiunii Publice, membru în Comisia pentru inventarierea documentelor aflate la biserica Sf. Nicolae din Iași. Era și o recunoaștere a aptitudinilor sale de arhivist din

perioada revizoratului școlar, când întreaga corespondență cu instituțiile de învățământ, actele referitoare la derularea programelor școlare erau atent înregistrate, grupate cronologic și îndosariate după cele mai moderne norme tehnice. Că așa stăteau lucrurile o dovedește și recomandarea lui B. P. Hașdeu de a ocupa postul de director al Arhivelor Statului din Iași, în locul lui Gh. Tăutu, care ieșise la pensie. În recomandare se face și precizarea că Mihai Eminescu este „foarte cunoscut nu numai ca scriitor, dar posedând, totodată, după cum a avut subscribul ocaziunea de a constata însuși, cunoștințele serioase în istoria și paleografia română”. (Doc. din 17 sept. 1884, București). Într-adevăr, puțini știu că Mihai Eminescu, în vremea studenției sale vieneze, a cunoscut și a tradus din limba germană cursul de gramatică paleoslavă a renumitului lingvist sloven Franz Miklosich, așa cum a precizat, cu ani în urmă, prof. Gh. Mihăilă. Din păcate, această recomandare nu a avut și o finalitate fericită.

Tot din documentele acestui catalog mai aflăm și despre activitatea didactică a poetului, care solicită ministrului Domeniilor suplینirea catedrei de Istorie Universală la Școala de Comerț din Iași, dar până la urmă i s-a aprobat suplینirea catedrei de Geografie și Statistică la aceeași școală. Decizia de numire ca profesor suplینitor poartă data de 6 octombrie 1884 și este emisă de Diviziunea Agriculturii din Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor, post pe care, din păcate, îl va părăsi la 30 octombrie același an, din motive de sănătate.

Deosebit de importante sunt și documentele care atestă preocuparea unor oameni de bine pentru cinstirea memoriei poetului. Înființarea de societăți, fundații, cercuri literare, cu numele poetului, cu un program bine definit de strângere de fonduri pentru receditarea integrală a operei, pentru ridicarea de busturi și statui în marile orașe ale țării; sunt tot atâtea gesturi de respect postum față de cel ce a înveșnicit versul și verbul românesc în țară și peste hotare.

Și tocmai de aceea trebuie să fim recunoscători colegilor noștri, Anuța Bichir, Natașa Popovici, Nicolae Dumfirașcu, Stela Giosan, Maricica Ifrim, Maria Ignat, Elena Istrățescu, Filofteia Rînziș, Nicoleta Borcea, coordonați de Marcel-Dumitru Ciucă, pentru osteneala de a fi șters colbul de pe condice bătrâne și de a ne oferi crâmpie din viața unui îndrăgostit când de un înger, când de un demon, așa cum a fost ea, cu lumina și umbrele ei, cu parfumul de tei, cu flori albastre melancolice, străbătând, dureros de dulce, curțile dorului către o lume a sa, însingurată, nemuritoare și caldă.

DRAGOȘ ȘESAN

**Publicații străine intrate în Biblioteca documentară
a Arhivelor Naționale în anul 2001**

Volume

1. *A Kossuth – Emigráció Olaszorozági Kapcsolatai 1849-1866*, Budapest, 1998
2. *A Magyar Levéltártörténet Kronológiája. 1000-2000*, Budapest, 2000
3. *A Magyar Országos Levéltar Filmtárában mikrofilmen őrzött anyakönyvek katalógusa (Tematikai konspektus). I.-II. k*, Budapest, 1998
4. *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1959-1960. Evi Jegyzőkönyvei*, Budapest, 1999
5. *A Szapáry – És a Wekerle – Kormány Minisztertanácsi Jegyzőkönyvei 1890. március 16. - 1895. január 13. (I-II)*, Budapest, 1999
6. *Accès à l'information, question de préservation. Actes de la trente-quatrième Conférence Internationale de la Table Ronde des Archives*, Budapest, 1999
7. *Accessibility of Archival Materials in Compliance with the Law and General Practices of the States of Central and East European Countries. Materials of the International Conference. Madralin, October 15-16, 1999, Warszawa, 2000*
8. *Administrative Documents in the Aegean and their Near Eastern Counterparts. Proceedings of the International Colloquium. Naples, february 29 - march 2, 1996, Roma, 2000*
9. *Alltag hinter der Front: Besatzung, Kollaboration und Widerstand in Weißrußland. 1941-1944*, Düsseldorf, 1998
10. *Archivi Audiovisivi Europei: Un secolo di storia operaia. Convegno internazionale e rassegna di film inediti a cura dell' Archivio audiovisivo del movimento operaio e democratico. Roma, 20-21 novembre 1998, Roma, 2000*
11. *Archivi De Nava. Inventari*, Roma, 1999
12. *Archiwa w Polsce. Informator Adresowy*, Warszawa, 2000
13. *Arresting entropy enabling new synthesis. Conservation, access and the photographic record of the Basel Mission, 1850-1945. Final report of a project. 1990-1998, [Basel], 1999*
14. *Ateliers de micrographie et de numérisation. Norme technique et financière*, Hull, 2001
15. *Az MSZMP Központi Vezető Szervei Üléseinek Napirendi Jegyzékei. II. Kötet. 1963-1970, III. Kötet. 1971-1980*, Budapest, 1998, 2000
16. *Bessarabia na perekrestke Evropeiskoi diplomatii. Dokumenti i materialy*, Moskva, 1996
17. *Bibliografía de Archiveros de la Comunidad de Madrid y del Grupo de Archiveros Municipales de Madrid. XIV Congreso Internacional de Archivos, Sevilla - 2000, Madrid, 2000*
18. *Bundesministerium für Arbeit und Sozialordnung. I-III. Bestand B 149*, Koblenz, 1998

19. *Carteggio degli Oratori Mantovani alla Corte Sforzesca (1450-1500). II. 1460, VII. 1466-1467, VIII. 1468-1471*, Roma, 1999, 2000
20. *Céhiratok a Magyar Országos Levéltárban I. Kötet. Magyarországi kormányhatóságok. 1 rész. Céhprivilegiumok. Tematikus mutató*, Budapest, 1996
21. *Cimereslevelek Jegyzéke*, Budapest, 2000
22. *Congreso Internacional de Archivos. Sevilla 2000, España. Programer. Los Archivos del Nuevo Milenio en la Sociedad de la Información. 21-26 septiembre 2000*, Sevilla, 2000
23. *Country Report of Iran and the National Archives*, 2000
24. *Die Begründung der Rechtssoziologie durch Eugen Ehrlich*, Berlin, 1986
25. *Die Jellineks 1820-1955. Eine familienbiographische Studie zum deutschjüdischen Bildungsbürgertum*, Düsseldorf, 1998
26. *Die Kabinettsprotokolle der Bundesregierung. Band 8 - 1955. Band 9 - 1956*, München, 1997, 1998
27. *Die wirtschaftlichen Auswirkungen der Türkenkriege. Die Vorträge des 1. Internationalen Grazer Symposions zur Wirtschafts - und Sozialgeschichte Südosteuropas (5. bis 10. Oktober 1970)*, Graz, 1971
28. *Dinnyés Lajos Első Kormányának Minisztertanácsi Jegyzőkönyvei 1947. június 2. - szeptember 19*, Budapest, 2000
29. *Documents of Foreign Policy 1940 - 22 June 1941. Vol. XXIII in two Books: Book Two (1). 1 November 1940 - 1 March 1941, Book Two (2). 2 March 1941 - 22 June 1941*, Moscow, 1998
30. *El Arte de la Memoria. Los Archivos en Iberoamérica/The Art of Memory Archives in Ibero-America/ L'Art de la Mémoire. Les Archives en Ibéroamérique*, Ciudad de México, 2000
31. *El Congreso de los Diputados*, Madrid, [1998]
32. *Enduring Paradigm, New Opportunities: The Value of the Archival Perspective in the Digital Environment*, Washington, 2000
33. *Flugzeugindustrie und Luftrüstung in Deutschland 1918-1945*, Düsseldorf, 1998
34. *Guida alle fonti per la storia del brigantaggio postunitario conservate negli Archivi di Stato. I*, Roma, 1999
35. *Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Wien Kabinettsarchiv. Magyar Országos Levéltár, Filmtár. A Staatskonferenz (Konferenz, Ministerialkonferenz) Magyar Vonatkozású Iratai (A-, B-, S- Sorozat). 1809-1848. Repertórium*, Budapest, 1998
36. *How do you know it's the real thing? Authentic documents in the electronic age. Proceeding of the International Symposium. Vancouver, february 19, 2000*, Roma, 2001
37. *I Libri Iurium della Repubblica di Genova. vol. I/5, vol. I/6*, Roma, 1999, 2000
38. *Ideologie e patrimonio storico-culturale nell'età rivoluzionaria e napoleonica. A proposito del trattato di Tolentino. Atti del convegno. Tolentino, 18-21 settembre 1997*, Roma, 2000
39. *Images and issues: Coverage of the Roma in the mass media in Romania. Sinaia, Romania. June 27-28, 1997*, New Jersey, 1997
40. *In the picture. Preservation and digitisation of European photographic collections*, Amsterdam, 2000

41. *ISAD. (G): General International standard archival description, adopted by the Committee on Descriptive Standards, Stockholm, Sweden, 19-22 september 1999, Madrid, 2000*
42. *ISAD (G): Norme générale et internationale de description archivistique, adoptée par le Comité sur les normes de description, Stockholm, Suede, 19-22 septembre 1999, Madrid, 2000*
43. *Jaj Ariélnék! Zalaina, 1848 október 23. (Reinbold-hagyatek), Szeged, 1999*
44. *Kasernierte Volkspolizei Stab. Bestand DVH 3, Koblenz, 1998*
45. *Keshilli Kombetar. 1920. (Parlamenti i parë shqiptar), Tiranë, 2000*
46. *Kirchen und Sozialistischer Staat. Umbruch und Wandel 1945-1990, [Prag], 1996*
47. *Kisebb Családi És Személyi Fondok. VI Kötet. Repertorium, Budapest, 1999*
48. *Kommando der Landstreitkräfte der Nationalen Volksarmee, Bestand DVH 7. Band 1, Koblenz, 1997*
49. *Kuwait Faces Avididy, Kuwait, 2000*
50. *L'Archivio Diocesano di Pienza, Roma, 2000*
51. *La pratique archivistique française, Paris, 1993*
52. *La Romania e la Santa Sede: Documenti diplomatici, Vatican, 2000*
53. *Le Médiateur Européen. Rapport annuel/1999, Luxembourg, 1994*
54. *Les archives dans l'Union européenne, Luxembourg, 1994*
55. *Les Archives Nationales. État des inventaires. Tome III. Marine et outer-mer, Paris, 2000*
56. *Les instruments de recherche dans les archives, Paris, 1999*
57. *Lettres à Julie, Québec, 2000*
58. *Levéltári ismeretek. Oktatási segédanyag a segédlevéltáros és a levéltári kezelő tanfolyamok hallgatói részére. I-II, Budapest, 1998*
59. *Levéltári mikrofilmzés. Módszertani ajánlás, Budapest, 2000*
60. *Lubianka. UCK-OGPU-NKVD-NKGB-MVD-KGB. 1917-1960. Spravoceník, Moskva, 1997*
61. *Lustration, Aktenöffnung, demokratischer Umbruch in Polen, Tschechien, der Slowakei und Ungarn, Münster, 1999*
62. *Managing Cultural Assets from a Business Perspective, Washington, 2000*
63. *Manoscritti di Luigi Vanvitelli nell'archivio della Reggia di Caserta. 1752-1773, Roma, 2000*
64. *Manuel de traitement des archives d'architecture. XIXe-XXe siècles, Paris, 2000*
65. *Mémoire et histoire. Les États européens face aux droits des citoyens du XXIe-ème siècle, Paris, 2000*
66. *Mikrofiche-Edition der Protokolle des zentralsekretariats der Sozialistischen Einheitspartei Deutschlands (1946 bis 1949), Koblenz, 1997*
67. *Nachlaß Alfred von Tirpitz. Bestand N 253, Koblenz, 1998*
68. *Nachlaß Walter Hallstein. Bestand N 1266, Koblenz, Brüssel, 1998*
69. *Normas internacionales de descripción archivística. Bibliografía, Madrid, 2000*
70. *Patrimonio Documental Municipal. Plan de Archivos Municipales de la Provincia de Sevilla. Exposición con motivo del XII° Congreso Internacional de Archivos (Sevilla, 15 a 29 de septiembre de 2000), [Sevilla], 2000*
71. *Prevention Management. Between policy and practice, Amsterdam, 2000*

72. *Preservation of violence and discrimination against the Roma in Central and Eastern Europe*. Bucharest, Romania, march 21-22, 1997, New Jersey, 1997
73. *Principles of appraisal and their application in electronic environment. European models and concepts*, Helsinki, 2000
74. *Publications Catalogue/1999*, Almansouria, [1999]
75. *Reconstitution of the memory of Poland*, Warsaw, 2000
76. *Reichswehr und Rote Armee. Dokumente aus den Militärarchiven Deutschlands und Rußlands. 1925-1931*, Koblenz, 1995
77. *Reinhold Hausen (1850-1942). Kansallisen arkiston rakentaja*, Helsinki, 2000
78. *Répertoire des sigles et acronymies en usage dans la Francophonie*, Hull, 2001
79. *Scritti e lezioni di archivistica, diplomatica e storia istituzionale*, Roma, 2000
80. *Selected Archival Treasures of Shanghai*, [Shanghai], [1996]
81. *Session de L'Assemblée Générale, Seville 22, 23, 26 septembre 2000*, Paris, 2000
82. *Soveşceania Kominforma. 1947, 1948, 1949. Documenti i Materiali*, Moskva, 1998
83. *Sovetskii Faktor v Vostocnoi Evrope. 1944-1953. T. 1. 1944-1948. Dokumenti*, Moskva, 1999
84. *Sovetskii Soiuz i Vengerskii Krizis 1956 Goda. Dokument*, Moskva, 1998
85. *The First Historical Archives of China*, [1995]
86. *The Media and the Roma in Contemporary Europe: Facts and Fictions. Prague, september 1996*, New Jersey, 1997
87. *The Roma in the twenty-first century: A policy paper*, New Jersey, 1997
88. *Udhërrefyes i Arkivit Qendror htetëror. Vëllimi i parë. Fonde personale dhe familjare*, Tiranë, 2000
89. *Vepra të autorëve dhe studiuve francezë për Shqipërinë dhe shqiptarët (shek. XVI-XX). Bibliografi/Oeuvres des auteurs et chercheurs français sur l'Albanie et les Albanais (XVIe - XXe siècles). Bibliographie*, Tiranë, 2001
90. *Verzeichnis der Bestände der Abteilung D.D.R.*, Koblenz, 1998
91. *Vierzig Jahre Bundesrepublik Deutschland. Eine Ausstellung des Bundesarchivs im Auftrag der Bundesregierung. Katalog*, Koblenz, 1989
92. *Volkskammer der D.D.R.. Teil 1. Deutscher Volksrat Bestand DA 1*, Koblenz, 1997
93. *Z iunais' kykh mrii v riady UPA. Spohady roiovoho UPA*, Toronto, 1999

Periodice

1. „Archeion”, Warszawa, 1999, 2000
2. „Archives et Bibliothèques de Belgique”, Brussels, 2000
3. „Archivni Časopis”, Praha, 2000
4. „Archivum”, München, 2000
5. „Arhiven Pregled”, Sofia, 1999, 2000
6. „Arhivski Vjesnik Bulletin”, Zagreb, 1999
7. „Arkistolaitos”, Helsinki, 1999
8. „Arxius. Butlleti del Servci d'Arxius”, Barcelona, 2000
9. „Atlanti”, Maribor, 2000
10. „Aus Evangelischen Archiven”, Hannover, 2000

11. „BBC History Magazine”, London, 2000
12. „Belleten”, Ankara, 1999, 2000
13. „Boletín de Informacion”, Madrid, 1999
14. „Bolletino del C.I.R.V.I.”, [Roma], 1997
15. „Bulgarian Historical Review”, Sofia, 1999, 2000
16. „Bulletin de L’UNISIST”, Paris, 2000
17. „Cold War International History Project Bulletin”, Washington, 1995, 1995-1996, 1998
18. „Comma. International Journal on Archives”, Paris, 2001
19. „Conect. Art, Politics, Theory. Practice. Translation”, New York, 2000
20. „Der Archivar”, Düsseldorf, 2000, 2001
21. „Études Balkaniques”, Sofia, 1999, 2000
22. „Fontes Izvori za Hrvatsku Povijest”, Zagreb, 1997, 1998
23. „Historical Abstracts”, Santa-Barbara, 1999, 2000
24. „Istoriceski Pregled”, Sofia, 1999, 2000
25. „Izvestia Na Drjavnite Arhivi”, [Sofia], 2000
26. „Janus”, Paris, 1999
27. „Korea and World Affairs”, Seoul, 2000
28. „Koreana”, Seoul, 1996, 1998, 1999
29. „L’Écluse”, Hull, 1999, 2000, 2001
30. „Levéltári Közlemények”, Budapest, 1999, 2000
31. „Levéltári Szemle”, Budapest, 1999, 2000
32. „Mitteilungen aus dem Bundesarchiv”, Koblenz, 2000, 2001
33. „Nachrichten aus den Staatlichen Archiven Bayerns”, München, 2000
34. „Newsletter”, Istanbul, 1999, 2000
35. „Otecestvennie Arhivi”, Moscova, 1998, 1999, 2000, 2001
36. „Prologue”, Washington, 2000
37. „Rassegna degli Archivi di Stato”, Roma, 1998, 1999
38. „Sbornik Archivnich Praci”, Praha, 2000
39. „Slovenska Archivistika”, Bratislava, 2000
40. „Südostdeutsche Vierteljahresblätter”, München, 2000
41. „Verband Kirchlicher Archive in der Arbeitsgemeinschaft der Archive und Bibliotheken in der Evangelischen Kirche”, Stuttgart, 1999, 2000
42. „Vjesnik”, [Rijeka], 1998
43. „Zeitschrift für Kulturaustausch”, Bonn, Stuttgart, 2000
44. „Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde”, Köln, Weimar, Wien, 1999, 2000

CAMELIA COJOCARU